

Sveučilište u Zagrebu
Edukacijsko – rehabilitacijski fakultet

Diplomski rad

Društvene mreže kao prediktor uspješne komunikacije kod osoba oštećena vida

Silvio Šantek

Zagreb, rujan 2018.

Sveučilište u Zagrebu
Edukacijsko – rehabilitacijski fakultet

Diplomski rad

Društvene mreže kao prediktor uspješne komunikacije kod osoba oštećena vida

Silvio Šantek

doc. dr. sc. Ante Bilić-Prečić

Zagreb, rujan 2018.

Izjava o autorstvu rada

Potvrđujem da sam osobno napisao rad: *Društvene mreže kao prediktor uspješne komunikacije kod osoba oštećena vida.*

Svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima jasno su označeni kao takvi te su adekvatno navedeni u popisu literature.

Silvio Šantek

Zagreb, rujan 2018.

Naslov rada: Društvene mreže kao prediktor uspješne komunikacije osoba oštećena vida

Ime i prezime studentice: Silvio Šantek

Ime i prezime mentora: doc. dr. sc. Ante Bilić - Prčić

Program/ modul na kojem se polaže diplomski ispit: Edukacijska rehabilitacija/ Rehabilitacija
osoba oštećena vida

Sadržaj

1. UVOD	1
2. PROBLEMSKA PITANJA	2
3. PREGLED DOSADAŠNJIH SPOZNAJA	3
3.1. Ključni pojmovi	3
4. SOCIJALNE INTERAKCIJA OSOBA S OŠTEĆENJIMA VIDA.....	5
5. DRUŠTVENE MREŽE I OSOBE OŠTEĆENA VIDA.....	7
5.1. Društvene mreže u Hrvatskoj	9
5.2. Pristupačnost mrežnih stranica i društvenih mreža osobama s oštećenjima vida	10
5.3. Pristupačnost mrežnih stranica – zakonski okvir	13
6. ZAKLJUČAK.....	16
7. LITERATURA.....	17

1. UVOD

Tema diplomskog rada je Društvene mreže kao prediktor uspješne komunikacije kod osoba s oštećenjem vida. Više je razloga zbog kojih sam odlučio obraditi ovu temu.

Prvo, navedena tema je suvremena i aktualna. Naime živimo u društvu koje vrlo često koriste društvene mreže kao izvor komunikacije, informiranja, povezivanja i sl.

Drugo, upoznati javnost i širu populaciju o prednostima i nedostacima društvenih mreža kada govorimo o populaciji s oštećenjem vida.

Treće, pokušati dati dogovor odnosno smjernice kako navedene nedostate sanirati kako bi navedenoj populaciji bilo lakše komunicirati sa okolinom i kako bi im se poboljšala kvaliteta života s obzirom na važnost društvenih mreža u današnjem modernom društvu.

Sve navedeno bit će obrađeno na sljedeći način:

Prvo će biti definirane sljepoća i slabovidnost kako bi se za početka upoznali s problematikom o kojoj će se kroz ovaj diplomski rad govoriti. Nakon toga će biti navedene vrste komuniciranja te će naglasak biti stavljen na to koje su specifičnosti komunikacija osoba s oštećenjem vida.

Isto tako bit će navedeni novi mediji, odnosno nove tehnologije koje osobe s oštećenjem vida koriste kako bi lakše i brže komunicirale. Nadalje, bit će navedene vrste čitača koje osobe s oštećenjem vida koriste kao i Brailleve bilježnice koje također olakšavaju svakodnevnicu osobama s oštećenjem vida.

Na kraju će se proći kroz povijest društvenih mreža te će isto tako biti navedene neke od najpoznatijih društvenih mreža. Razlog tome je kako bi također imali uvid u proces nastajanja i koja je svrha navedenih društvenih mreža s obzirom na njihovu važnost.

2. PROBLEMSKA PITANJA

Problemska pitanja na koja će se dati odgovor u ovom diplomskom radu su:

1. Na koji se način osobe s oštećenjem vida koriste najpoznatijim društvenim mrežama (Facebook, Insstagram, Twiter)?
2. U kojoj mjeri pristupačnost društvene mreže utječe da ju osoba s oštećenjem vida koristi ili ne?
3. Koje barijere utječu na pristupačnost društvenim mrežama?

3. PREGLED DOSADAŠNJIH SPOZNAJA

3.1. Ključni pojmovi

Ključni pojmovi u ovom diplomskom radu su: oštećenje vida, sljepoća, slabovidnost, društvene mreže, pristupačnost.

Oštećenje vida se definira kao oštećenje očiju koje može rezultirati sljepoćom i slabovidnošću (Stančić, 1991).

Sljepoća se definira prema stupnju oštećenja vida i dijeli na:

- potpuni gubitak osjeta svjetla (amauroza) ili na osjet svjetla bez ili s projekcijom svjetla,
- ostatak vida na boljem oku uz najbolju moguću korekciju do 0,02 (brojenje prstiju na udaljenosti od 1 metra) ili manje,
- ostatak oštine vida na boljem oku uz najbolju moguću korekciju od 0,02 do 0,05,
- ostatak centralnog vida na boljem oku uz najbolju moguću korekciju do 0,25 uz suženje vidnog polja na 20 stupnjeva ili ispod 20 stupnjeva,
- koncentrično suženje vidnog polja oba oka s vidnim poljem širine 5 stupnjeva do 10 stupnjeva oko centralne fiksacijske točke, (Benjak, Runjić, Bilić-Prčić, 2013)

Slabovidnost se dijeli na

Slabovidnost se prema stupnju oštećenja vida dijeli na:

- oštrinu vida na boljem oku uz najbolju moguću korekciju od 0,1 do 0,3 i manje,
- oštrinu vida na boljem oku uz najbolju moguću korekciju od 0,3 do 0,4 (2). (Benjak i sur.,2013.).

Društvene mreže se definiraju kao web stranice na kojima možete kreirati svoj profil, uređivati ga, komunicirati sa poznanicima (ali i strancima), dijeliti sadržaj, te se oglašavati ukoliko imate svoju tvrtku ili marketing agenciju. (Ekonomski portal). Online društvene mreže možemo definirati kao "uslugu temeljenu na webu koja omogućuje pojedincima da (1)

izgrade javni ili polu-javni profil unutar omeđenog sustava, (2) artikuliraju listu drugih korisnika s kojima dijele vezu i (3) gledaju i koriste vlastiti popis veza i popise veza drugih unutar sustava." (Boyd, Ellison, 2008.:211.). (prema Kusić)

Pristupačnost se definira kao rezultat primjene tehničkih rješenja u projektiranju i građenju građevina, kojima se osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti osigurava nesmetan pristup, kretanje, boravak i rad u tim građevinama na jednakoj razini kao i ostalim osobama; (narodne novine, pravilnik pristupačnosti).

4. SOCIJALNE INTERAKCIJA OSOBA S OŠTEĆENJIMA VIDA

S obzirom kako je kod svih ljudi važna socijalna interakcija, a kod osoba s oštećenjem vida puno teža za ostvariti autorice Vučinić, Stanimirović, Anđelković i Eškirović (2013) definiraju socijalnu interakciju i opisuju njenu važnost sljedećim riječima: „Socijalna interakcija je dvosmjernan proces koji predstavlja tipičan primjer dinamičkog ostvarivanja veza između osobe i okoline. Podrazumijeva razmjenu emocija, iskustva, mišljenja i znanja. Od presudnog je značaja za sveukupni razvoj, formiranje emocija, stjecanje socijalnih vještina i socijalne kompetencije. 'Socijalna interakcija između odraslih i djece, i djece međusobno konstruktivni je faktor razvoja, a u tom procesu interakcije odvija se razvoj i formiraju složene emocije u kojima dijete savladava različite socijalne vještine' (Mlinarević i Tomas, 2010, prema Vučinić i sur., 2013).“

Autorice dalje navode kako „Choi (2000) ističe da je vršnjačka interakcija važna za razvoj samopoštovanja i stjecanje socijalnih kompetencija, kognitivni i jezični razvoj. Za adekvatan socio-emocionalni razvoj, pored kvalitetnog odnosa sa roditeljima, potrebno je društvo vršnjaka sa kojima dijete najprije samo rado koegzistira, potom vježba suradnju i druge oblike društveno prihvatljivog ponašanja. Bebu vrlo rano privlače druge bebe. Beba stara nepuna tri mjeseca inicira kontakt sa drugim bebama (Bee, 1997, prema Wolffe, 2000). Kasnije, u igrovnim aktivnostima sa drugom djecom dijete stječe fizičku kondiciju, motoričke sposobnosti i mnoga znanja i vještine. Sa polaskom u školu vršnjačka grupa postaje važan faktor samovrednovanja. Ukoliko su iskustva sa vršnjacima nepovoljna, dijete će imati negativnije samopoimanje.“ Zbog svega navedenog važno je što je ranije moguće uključivati dijete sa ostalim vršnjacima. Isto tako važno je isticati pozitivne strane toga procesa kako za dijete tako i za vršnjake.

„Roninson (Roninson, 2002) nalazi da slabovidna djeca u usporedbi s djecom bez oštećenja vida imaju manje prijatelja i uopće potrebu da mrežu kontakata šire (Roninson, 2002, prema Shapiro i sur., 2005). Brojna istraživanja su pokazala da su djeca sa oštećenjem vida izložena riziku da budu socijalno izolirana (George & Duquette, 2006; Hodge, i sur., 2012; Nikolarazi, & De Reybekiel, 2001; Revuelta, 2010; Sacks i sur., 2011). Nađeno je da adolescenti sa oštećenjem vida imaju nekolicinu prijatelja (Kef, 1997; Kef, 2002; Lieberman & Stuart, 2002, prema Robinson & Lieberman, 2004; Rosenblum, 1998), imaju neadekvatne socijalne vještine i socijalno su izolirani (Huurre, Komulainen & Aro, 1999; Kef, 1997; Lieberman & Stuart, 2002; Rosenblum, 1998, prema Robinson & Lieberman, 2004), više

„rade“ nego vršnjaci koji vide da bi održali prijateljstva (Sacks & Wolffe, 1998, prema Kef, 2002). Međutim, Rozenblum (Rosenblum, 1998) nalazi da su adolescenti s oštećenjima vida uspješni u uspostavljanju i održavanju recipročnih odnosa sa najboljim prijateljima koji su nešto stariji od njih. Ovo se može dovesti u vezu s objašnjenjem da djeci s oštećenjem vida često nije jasno jesu li njihovi prijatelji zaista njihovi prijatelji ili su oni u stvari pomagači i njihovi zaštitnici (Janson, 1999, prema Gašić-Pavišić, 2002).“

Isto tako važno je spomenuti poteškoće senzornim i tjelesnim oštećenjima. „Stanimirović i Rajović (2005) probleme u socijalnom razvoju djece sa senzornim i tjelesnim oštećenjima i njihovu nižu socijalnu kompetenciju u odnosu na vršnjake objašnjavaju fenomenom 'samoostvarujućeg proročanstva'. Kao argumente navode istraživačke nalaze da su najniža očekivanja roditelja od djeteta i najniže ocjene roditeljske kompetentnosti da pomognu djetetu upravo u području socijalnog razvoja. Niska očekivanja povezana su sa podcjenjivanjem, što dovodi do negativnih efekata. Simerli i Borner (Cimarolli & Boerner, 2005, prema Stanimirović i sur., 2012) nalaze da bijes i hostilnost mogu pratiti socijalnu podršku 'u situacijama kada ljudi iz njihove socijalne mreže potcenjuju sposobnosti osoba s kroničničnim poteškoćama, ili, pak, predviđaju ograničenja koja nameće fizičko i socijalno okruženje, kao i u slučaju kad okolina nema dovoljno razumijevanja za njihovu potrebu za samostalnošću“ (Stanimirović i sur., 2012: 233).

5. DRUŠTVENE MREŽE I OSOBE OŠTEĆENA VIDA

Rakesh (2014) „Društvene mreže kao što su Facebook i Twitter nude prikladne platforme za komunikaciju, suradnju i socijalizaciju – osobnu i profesionalnu. Postoji preko 2.3 milijarde registriranih korisnika deset najpopularnijih društvenih mreža. Društvene mreže koriste se diljem svijeta, a koriste ih sve vrste korisnika i iz niza razloga.“

„Slijepi i slabovidne osobe čine značajnu grupu korisnika, s 39 milijuna slijepih i 246 milijuna slabovidnih korisnika. Primarni način na koji slijepi i slabovidni korisnici pristupaju društvenim mrežama je slušanjem sadržaja pomoću čitača ekrana. Način na koji oni konceptualiziraju interakcije na Web-u ponešto se razlikuju od načina na koji to čine videći korisnici.“ Zbog toga je važno obratiti pozornost na navedeni problem.

Također, važno je znati koje sve dobrobiti društvene mreže i tehnologije donose pa tako O'Keeffe i Pearson (2011) kažu da je „korištenje raznih oblika društvenih mreža je navika koja se pokazala korisnom za djecu i adolescente jer potiče razvoj komunikacije, društvene povezanosti i tehničkih vještina. Društvene mreže poput Facebooka i MySpace-a nude mnoštvo prilika tijekom dana kako bi se djeca i adolescenti povezali s prijateljima, kolegama iz razreda te ljudima s kojima dijele područja interesa. U zadnjih pet godina, broj predadolescenata i adolescenata koji koriste društvene mreže dramatično je porastao. Prema nedavno provedenoj anketi, 22% adolescenata prijavljuje se na svoju najdražu društvenu mrežu više od deset puta dnevno, a više od pola više od jednom dnevno. 75% adolescenata danas posjeduje mobilne uređaje, dok ih 25% koristi mobilne uređaje za pristup društvenim mrežama, 54% za slanje SMS poruka, a 24% za slanje tzv. instant poruka, stoga se veliki dio socijalnog i emocionalnog razvoja ove generacije odvija na internetu i na mobilnim uređajima.“

„Društvene mreže omogućavaju adolescentima da izvrše mnoge zadatke koji su im važni i u stvarnom svijetu: održavanje veza s prijateljima i obitelji, sklapanje novih prijateljstava, dijeljenje fotografija te razmjena ideja. Sudjelovanje na društvenim mrežama nudi adolescentima dublje prednosti koje su vezane uz samopercepciju, zajednicu i svijet, uključujući:

1. prilike za angažman u zajednici putem skupljanja novčanih sredstava za dobrotvorne svrhe i volontiranje na lokalnim događajima, uključujući političke i dobrotvorne događaje;

2. povećanje individualne i kolektivne kreativnosti kroz razvoj i dijeljenje umjetničkih i glazbenih pothvata;

3. rast ideja vezanih uz kreiranje blogova, podcast-ova, videa i mrežnih stranica za igranje video;

4. širenje online veza putem zajedničkih interesa i upoznavanje ljudi s različitim životnim iskustva i korijenima (takva komunikacija je važna za adolescente jer pruža priliku za učenje poštovanja, tolerancije i razgovora o osobnim i globalnim pitanjima); te

5. njegovanje individualnog identiteta i jedinstvenih društvenih vještina svake osobe“

„Adolescenti mogu pristupiti informacijama o svom zdravlju i zdravstvenim brigama lako i anonimno preko interneta. Izvršni zdravstveni izvori koji se bave raznim temama sve su dostupniji mladima, s temama kao što su spolno prenosive bolesti, smanjenje stresa i znaci depresije. Adolescenti s kroničnim bolestima mogu pristupiti mrežnim stranicama koje im omogućavaju da stvore mrežu podrške s ljudima koji imaju slična ili ista iskustva i zdravstvena stanja kao i oni. Mobilne tehnologije koje adolescenti koriste na dnevnoj bazi, točnije mobilni uređaji, već su pridonjele višestrukom poboljšanju u njihovoj zdravstvenoj skrbi, npr. kroz bolje pridržavanje režima uzimanja lijekova, bolje razumijevanje bolesti i manje izostanaka s pregleda.“

Wu i Adamic (2014) „Ustanovili smo da osobe s oštećenjima vida sudjeluju u svim glavnim društvenim aktivnostima na Facebooku (ažuriranje statusa, komentiranje i oznake 'Sviđa mi se'), baš kao i opća populacija Facebooka, uključujući i neke značajke koje su povezane s fotografijama (npr. komentiranje fotografija i oznake 'Sviđa mi se' na fotografijama). U durgu ruku, kada korisnici s oštećenjima vida proizvode osobni sadržaj kao što je ažuriranje statusa, količina povratnih informacija (npr. komentari i oznake 'Sviđa mi se') od strane drugih korisnika je veća. Ovakvi rezultati sugeriraju korisnost Facebooka kao platforme na kojoj korisnici s oštećenjima vida mogu otvoreno dijeliti svoja iskustva, iznositi svoje brige i dobiti pažnju i podršku drugih.“

„Osobe s oštećenjima vida koriste društvene mreže baš kao i svi drugi. S tehnologijama kao što su čitači ekrana, OCR čitači i WAI-ARIA standard, korisnici s oštećenjima vida mogu

navigirati stranice društvenih mreža putem stolnih računala ili mobilnih uređaja. Nedavno istraživanje provedeno na 191 slijepoj osobi, koje su regrutirane u uzorak preko Interneta, 92% sudionika je navelo kako koristi barem jednu društvenu mrežu, a 80% ih koristi Facebook. Iako znamo da je Facebook vrlo popularan među osobama s oštećenjima vida, nemamo puno podataka i znanja o tome kako ga oni koriste je iz tog razloga potrebno provoditi dodatna istraživanja na ovu temu kako bi se došlo do novih spoznaja.“

5.1. Društvene mreže u Hrvatskoj

Grbavac i Grbavac (2014) „Društvene mreže najpopularnije su web stranice i njima se danas koriste na stotine milijuna ljudi. U Hrvatskoj su najzastupljenije strane društvene mreže poput Facebooka i Twittera, dok naši korisnici manje koriste domaće društvene mreže, a iako se predviđa jači njihov razvoj, stručnjaci su ipak uvjerenja da one nikada neće doživjeti sudbinu globalnih mreža poput Facebook-a ili Twittera. No, ono što sigurno možemo tvrditi je to da je komunikacijska budućnost uvelike sazdana od društvenih mreža na globalnom tj. Internet komunikacijskom prostoru, a pošto je Republika Hrvatska dio tog prostora, valja poduzeti određene strategijske korake koji će otkloniti sve slabosti i pružiti našim žiteljima takav komunikacijski standard koji će im omogućiti aktivno i paritetno sudjelovanje.“ To će se postići inače način da se i osobama s oštećenjem vida omogući više nastave informatike kroz koju će naučiti stvari koje su im važne u ovom modernom društvu.

„Pojam društvenih mreža u Republici Hrvatskoj često se poistovjećuje s pojmom Facebook, koji je samo jedna od društvenih mreža. Facebook je druga najposjećenija stranica u Hrvatskoj, nakon Googlea. Mnogi naši korisnici na Facebooku navikli su se na Facebook do te mjere da se govori i piše čak i o Facebook ovisnosti. Osim toga, neki korisnici Facebooka su ujedno i korisnici nekih drugih društvenih mreža, poput: Twittera, Zrikke, Trosjeda, kao i drugih, ali je njihov broj daleko manji. Po posjećenosti, Twitter se trenutno nalazi na 50-om mjestu, no unatoč tome, snaga Twittera sve više raste iz više razloga, a osnovni je da je Twitter najbrži izvor informacija. Tako, kad je premjer dao ostavku, kod potresa u Dalmaciji, smrti Michaela Jacksona..., sve su informacije bile mnogo prije dostupne i objavljene na Twitteru nego li u konvencionalnim medijima ili na Facebooku. Čak je došlo i do rasprava na

blogovima o tome tko je prije objavio informaciju o ostavci premjera - Twitter je prvi to objavio, pa je pobjednik u brzini obznanjivanja informacija.“

„U početku su Twitter prihvatili samo američki korisnici, no kako se dobar glas brzo širi, proširio se i na Europu pa tako ova društvena mreža većinu hrvatskih korisnika dobiva 2008. i 2009. godine. Twitter, na žalost, ne daje podatke o broju korisnika po državama, jer je polje za unos lokacije slobodno. U njega možete upisati Hrvatska, Croatia, Zagreb ili nešto treće. Nema jedinstvenih kategorija, tako da je nemoguće znati koliko ima „tviteraša“ u Hrvatskoj ili bilo kojoj drugoj susjednoj zemlji. Ankete provedene na web stranicama pokazuju da Twitter u Hrvatskoj koriste pretežno osobe u dobi od 17 do 26 godina. One su većinom fakultetski obrazovane i služe se društvenom mrežom zbog posla i zabave.“

5.2. Pristupačnost mrežnih stranica i društvenih mreža osobama s oštećenjima vida

Vuger, (diplomski rad, 2014) „Pristupačnost nije odgovornost samo razvojnog tima web stranice, već svih osoba koje sudjeluju u radu od početnog koncepta do kasnijeg održavanja sadržaja koji je prezentiran na web stranici. Razvoj pristupačne web stranice ne zahtjeva puno više vremena niti posebne vještine od programera koji su već upoznati sa web tehnologijama. Brojne prednosti pristupačne web stranice uključuju optimizaciju za tražilice, uštedu zbog smanjene potrebe za resursima web poslužitelja, poboljšanje korisničkog iskustva, a samim time broj i duljinu posjeta na stranicu.“

„Najbitniji dokument sa smjernicama za izradu pristupačne web stranice objavljen je 2008. godine pod naslovom Web Content Accessibility Guidelines (WCAG) 2.0 [26] kao nasljednik prvotne verzije iz 1999. godine obzirom da se tehnologija kroz to vrijeme drastično razvila.“

„Dokument je pisan u obliku dvanaest praktičnih smjernica oslovljenih opisnim naslovima te ih je moguće testirati bez dodatnih alata i znanja, dok je za uspješnu implementaciju smjernica potrebno znanje programiranja u web tehnologijama. Objašnjava načine kako učiniti sadržaj web stranice prilagodljivim osobama s različitim poteškoćama. Sadržaj web stranice osim osnovnih informacija poput teksta, slika i zvuka, uključuje izvorni kod koji definira strukturu, raspored i vizualnu prezentaciju stranice. Smjernice jasno upućuju programera web stranice kako do validnog koda prilagođenog potrebama svih korisnika.“

„Osnovu pristupačnosti na webu prema W3C-u čine četiri principa:

- perceptivan — informacije i korisničko sučelje trebaju biti prezentirani na način na koji ih korisnik može percipirati, odnosno da je vidljivo svim dostupnim osjetilima
- primjenjiv — korisničko sučelje zajedno s navigacijom treba biti primjenjivo širom spektru korisnika, sučelje ne smije tražiti interakciju koju korisnik ne može odraditi
- razumljiv — informacije i mogućnosti korisničkog sučelja trebaju biti razumljive korisniku
- robustan — sadržaj treba biti robustan kako bi se mogao interpretirati na širom spektru preglednika uključujući pomagala za pristupačnost.“

Dvanaest smjernica:

- Smjernica 1 — tekstualne alternative
- Smjernica 2 — vremenski temeljeni mediji
- Smjernica 3 — prilagodljivost
- Smjernica 4 — prepoznatljivost
- Smjernica 5 — pristupačnost putem tipkovnice
- Smjernica 6 — dovoljno vremena
- Smjernica 7 — napadaji
- Smjernica 8 — snalaženje
- Smjernica 9 — čitljiv
- Smjernica 10 — predvidljiv
- Smjernica 11 — pomoć pri unosu
- Smjernica 12 — kompatibilan

Sadaćemo navesti neke od poteškoća koje se javljaju kod društvenih mreža pa tako Wu i Adamic (2014) navode da „postoje mnoge barijere koje mogu spriječiti korisnike s oštećenjima vida da koriste sve moguće usluge koje pruža Facebook. Tehnološki, korištenje JavaScripta kako bi se kreirale mrežne stranice koje su vrlo dinamične može dovesti do problema za korištenje čitača ekrana, kao i do toga da „bug“-ovi vezani uz pristupačnost budu kompliciraniji za prepoznati i reproducirati. Praktično, neke značajke Facebooka, kao što je

dijeljenje fotografija, čine se kao značajke namijenjene isključivo videćim korisnicima. A upravo su to neke od najpopularnijih značajki Facebooka.“

Rakesh (2014) navodi kako „ovo istraživanje pokazalo je da slijepi korisnici ne mogu učinkovito pretraživati ljude, komunicirati s drugima ili planirati događaje na Facebooku. Korisnici su doživjeli disonancu i često nisu uspjeli postići ciljeve s obzirom na loše dizajnerske odluke. Istraživanje je dalje objasnilo s čine se sve slijepi korisnici suočavaju kada se moraju nositi s ovim disonantnim uvjetima ili neuspjehom. Uz to, istraživanje je identificiralo potencijalne prilagodbe dizajna kojima bi se smanjili ili eliminirali ovi izazovi. Razumijevanje ovog tipa ključno je za razvoj principa pristupačnosti i mogućnosti korištenja društvenih mreža za ne-vizualnu interakciju.“

„Kvalitativna evaluacija pristupačnosti i mogućnosti korištenja Facebooka pružila je dubinsko, kontekstualizirano znanje utemeljeno na iskustvu vezano uz izazove s kojima se korisnici susreću pri korištenju osnovnih funkcija društvenih mreža te identificirala elemente dizajna koji su za to odgovorni. Svaka od tri ispitane funkcije društvenih mreža pokazala se problematičnom. Sudionici su se suočili s višestrukim vrstama problema pri korištenju ovih funkcija. Problemi su uključivali izazove koji zahtjevaju više vremena i napora te prepreke koje su zahtjevale pomoć videće osobe. Ovi problemi bili su povezani s loše dizajniranim kontrolama i prezentacijom sadržaja koji su korišteni za dizajn ovih osnovnih funkcija te greške u dizajnu su stvorile prepreke i izazove za korisnike koji predstavljaju kršenje nekoliko kriterija pristupačnosti koje definira WCAG i drugi standardi dizajna. Pretraživanje ljudi na Facebooku bilo je problematično i otežano. Sudionici nisu mogli razaznati koje polje trebaju koristiti, koji bi izrazi bili prikladni te zašto pretraga nije uspjela. Ovi problemi su rezultat dizajnerskih greški kao što je nepravilno označavanje polja za pretraživanje, dvosmislenost prikladnih pojmova za pretraživanje te nasumičnost objašnjenja za neuspjele pretrage. Komuniciranje s drugim korisnicima Facebooka je također bilo problematično. Sudionici nisu mogli locirati Vremesku crtu na kojoj mogu objaviti svoje poruke. Problem je bio rezultat dizajnerskih greški kao što su manjak organizacije i opisne naslovne trake za Vremesku crtu te manjak opisnog teksta za polje za unos poruke. Planiranje događaja na Facebooku također je bilo otežano.“

„Na primjer, problemi u pretraživanju ljudi mogu se smanjiti tako da se uvede (1) opisna oznaka u polju za pretraživanje koja bi jasno opisivala njegovu funkciju; (2) uputa za korištenje polja za pretraživanje s jasno navedenim pojmovima za pretraživanje i čestim pogreškama; (3) pomoć vezana uz kontekst koja opisuje proces uspješne pretrage na društvenim mrežama; (4) potpune, točne i kontinuirane povratne informacije o odgovoru društvene mreže na upit o pretraživanju i (5) opisna poruka o grešci koja predlaže kako popraviti grešku, nakon upita o neuspjelom pretraživanju.

Problemi u komunikaciji s drugim korisnicima Facebooka mogu se umanjiti tako da se osigura (1) da Vremenska crta kao jasni dio ima opisnu naslovnu traku; (2) postojanje uputa o tome kako pristupiti području za unos teksta na Vremenskoj crti; (3) opisna oznaka za područje unosa teksta na Vremenskoj crti.

Problemi u planiranju društvenih događaja na Facebooku potencijalno se mogu smanjiti osiguravanjem (1) podrške za korištenje podatkovnog polja vezane uz tipkovnicu; (2) uputa o korištenju funkcija uređivanja u podatkovnom polju korištenjem komandi na tipkovnici i (3) da se navigacija stranice pojavljuje samo na zahtjev korisnika.“

„Središnja premisa istraživanja koja je ovdje navedena je da milijuni slijepih osoba ne mogu učinkovito koristiti društvene mreže zbog značajnih prepreka u pristupačnosti i mogućnosti korištenja. Kako bismo razriješili ovaj problem, moramo odgovoriti na dva kritična pitanja: Kakva je priroda izazova s kojima se slijepi korisnici društvenih mreža susreću pri korištenju društvenih mreža? I, što istraživanja mogu učiniti kako bi se ti izazovi smanjili ili eliminirali? Kako bismo odgovorili na ova pitanja, moramo pažljivo ispitati misli, precepcije i postupke slijepih korisnika društvenih mreža u interakcijskim zadacima i analizirati njihove izazove vezane uz precizne standarde pristupačnosti i mogućnosti korištenja u Web dizajnu.“

5.3. Pristupačnost mrežnih stranica – zakonski okvir

Europska unija razvila je politiku pristupačnosti mrežnih stranica. Navode sljedeće: „Cilj je politike pristupačnosti mrežnih stranica olakšati korisnicima s invaliditetom pristup mrežnim

sadržajima i uslugama. Da bi svi korisnici, bile to osobe s invaliditetom ili ne, pregledavali stranice bez poteškoća, one moraju biti pravilno izrađene i oblikovane.“¹

Kao pravnu osnovu navode sljedeće dokumente: Konvencija Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom, Fakultativni protokol, Odluka Vijeća 2010/48/EZ o sklapanju Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom od strane Europske zajednice, Izvješće o provedbi Konvencije UN-a o pravima osoba s invaliditetom u Europskoj uniji, Prijedlog Direktive Europskog parlamenta i Vijeća o lakšem pristupu internetskim stranicama tijela javnog sektora, Europski zakon o pristupačnosti, Europska strategija za osobe s invaliditetom 2010. – 2020., Europski akcijski plan za e-upravu 2011. – 2015.²

Hrvatska Vlada je na 107. Sjednici, održanoj 19. srpnja 2018., usvojila Nacrt prijedloga Zakona o pristupačnosti mrežnih stranica i programskih rješenja za pokretne uređaje tijela javnog sektora. Cilj zakona objašnjavao sljedećim: „S ciljem osiguranja za sve građane jednakog i pod istim uvjetima pristupa sadržajima i uslugama javnog sektora, a zbog sve većeg broja osoba s posebnim potrebama, Europska unija donijela je Direktivu (EU) 2016/2102 o pristupačnosti internetskih stranica i mobilnih aplikacija tijela javnog sektora. Direktivom se obvezuju sve članice Unije na donošenje nacionalnih propisa, kojima bi se uredilo ovo područje, do 23. rujna 2018. godine. Zbog toga je i u RH pokrenut proces izrade i donošenja zakona o pristupačnosti mrežnih stranica i programskih rješenja za pokretne uređaje tijela javnog sektora. Zakon o pristupačnosti, prema odredbama Direktive, propisat će nužnost uporabe svjetskih standarda prilikom izrade mrežnih stranica, njihovog izgleda, načina navigacije kroz sadržaj, pretraživanje i strukturu. To konkretno znači da će primjena standarda osigurati izgled i funkcije mrežnih stranica koje će biti prilagođene osobama s invaliditetom i/ili smanjenim sposobnostima na način da su zadovoljena načela: mogućnost opažanja – korisnici moraju moći vidjeti podatke koji se prikazuju (ne mogu biti nevidljivi svim njihovim osjetilima), operativnost – korisnici moraju moći upravljati sučeljem (sučelje ne može zahtijevati interakciju koju korisnik ne može izvršiti), razumljivost – korisnici moraju moći razumjeti informacije, kao i rad korisničkog sučelja (sadržaj ili operacija ne smiju biti izvan njihova razumijevanja) i stabilnost – korisnici moraju moći pristupiti sadržaju uz sav razvoj tehnologije (bez obzira na razvoj tehnologija, sadržaj bi trebao ostati jednako

¹ <https://www.eca.europa.eu/hr/Pages/Web-accessibility-policy.aspx>

² <https://www.eca.europa.eu/hr/Pages/Web-accessibility-policy.aspx>

dostupan).³ Isto tako, valja reći kako bi bilo dobro kada bi se navedeni zakon mogao primijeniti i na same društvene mreže. Time bi se zasigurno poboljšali uvjeti korištenja za osobe s oštećenjem vida.

³ <https://rdd.gov.hr/zakon-o-pristupacnosti-mreznih-stranica-i-programskih-rjesenja-za-pokretne-uredjaje-tijela-javnog-sektora/254>

6. ZAKLJUČAK

Ovim diplomskim radom smo se prvo upoznali sa oštećenjem vida tj. definirali što je to. To sam napravio iz razloga jer smatram kako je važno znati o kojem se problemu radi s obzirom na to da su se kasnije obrađivale ostale teme koje su vezane uz navedenim problem. Nakon toga bilo je riječi o socijalnoj interakciji osoba s oštećenjem vida s obzirom da je ona otežana. Na kraju je bilo riječi o društvenim mrežama, njihovoj važnosti za populaciju osoba s oštećenjem vida, ali i barijere s kojima se susreću prilikom korištenja istih. Važno je napomenuti kako se kroz zakonski okvir došlo do spoznaja što je to što treba poboljšati kako bi osobama s oštećenjem vida bilo lakše koristiti društvene mreže i povezivati se sa okolinom. Na samom kraju važno je reći kako je važno provoditi daljnja istraživanja kako bi se došlo do novih i konkretnih spoznaja, a u svrhu što bolje pristupačnosti društvenim mrežama osobama s oštećenjem vida.

7. LITERATURA

1. Adamic, L. (2007) Visually impaired users on an online social network
2. Babu, R. (2014) Can blind people use social media effectively? A qualitative field study of Facebook usability Vol2, No.2, 33-41
3. Benjak, T., Runjić, T., Precić, A. B. (2013): Prevalencija poremećaja vida u RH temeljem podataka Hrvatskog registra osoba s invaliditetom. Hrvatski časopis za javno zdravstvo, 1, 35, 176-181.
4. <http://ekonomskiportal.com/povijest-drustvenih-mreza-infografika/>
5. Ellison, B. Nicole. (2007) Social network sites: definition, history, and scholarship Journal of computer – mediated communication School of information University of California – Berkeley
6. Grbavac, J., Grbavac, V. (2014) Pojava društvenih mreža kao globalnog komunikacijskog fenomena, Hrvatsko komunikološko društvo, Zagreb, Hrvatska 5, 2, 206-219
7. Hawkrigde, D., Vincent, T., Hales, G. (2001) NEW INFORMATION TECHNOLOGY IN THE EDUCATION OF DISABLED CHILDREN AND ADULTS Vol 32, Australia, Sydney

8. Kusić S. (2010) Online društvene mreže i društvenon mrežavanje kod učenika osnovne škole: navike facebook generacije, str. 103-125
9. O`Keeffe, K. P., (2011)
10. Paciello, G. M. (2017) Web Accessibility for People with Disabilities Ner York (2017)
11. Pravilnik pristupačnosti
12. Stančić, V Biopsihosocijalni aspekti oštećenja vida
13. UUOSSO udruženje za unapređivanje obrazovanja slijepih i slabovidnih osoba
14. Vučinić, V., Stanimirović, D., Anđelković, M., Eškirović, B (2013) Socijalna interakcija dece sa oštećenjem vida: Rizični i zaštitni faktori Specijalna edukacija i rehabilitacija Beograd Vol 12, Br 2. 241-264, 2013 Univerzitet u Beogradu Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju
15. Woykinska, V., Azenkot, S., Vu, S., Leshed, G. (2016) How blind people interreacted with visual content on social networking services, San Francisco, CA, USA